

I. SJAZD PRÁVNIKOV ŠTÁTOV SLOVANSKÝCH V BRATISLAVE DŇA 8-10-IX-1933

Dr J. V. SUBBOTIĆ i Dr SL, STOJKOVIĆ

HIPOTEKA NA REČNIM BRODOVIMA U SLOVENSKIM DRŽAVAMA

L'hypotheque fluviale dans les Etats slaves

(Rapport général présenté au Premier Congrès des juristes des États slaves.)

(Posebni otisak iz "Pravosuđa")

BEOGRAD, 1933. ŠTAMPARIJA Ž. MADŽAREVIĆ, CARA NIKOLE II 3., TELEFON 21-129 1780/F

HIPOTEKA NA REČNIM BRODOVIMA

U SLOVENSKIM DRŽAVAMA

L'hypotheque i dans les

thousant general potante on Fremier Congress des javietres

Croaks gony gan

VIII. OF A SAME SAME

BEOORAD, 1933:

STAMPARRIA & MADEARRY CARA NEGLE II A. TELEFON 21-120

Dr. Ivan Subbotić šef otseka Ministarstva inostranih poslova — Beograd.

i Dr. Slavko Stojković sekretar Ministarstva inostranih poslova — Beograd.

HIPOTEKA NA REČNIM BRODOVIMA U SLOVENSKIM DRŽAVAMA.

Glavni referat za 1 Kongres pravnika slovenskih država u Bratislavi

(Pri izradi ovog glavnog referata, koristili smo se referatima g. g. koreferenata: Dr. B. Winiarskog, profesora na Universitetu u Poznamu i pretsednika stalnog odbora za rečno pravo pri Društvu naroda, Dr. F. Sitenskog, načelnika čehoslovačkog Ministarstva trgovine i Dr. K. Kacarova, docenta Universiteta u Sofiji. Oni su nam pružili podatke o stanju nacionalnog zakonodavstva i sudske prakse u njihovim zemljama. Mi im ovde najlepše blagodarimo na nihovoj dragocenoj saradnji).

I pored modernog razvitka suvozemnih saobraćajnih sretstava, rečno brodarstvo je još uvek pozvano da igra važnu ulogu u privredi jedne države. Slovenske države, bilo po svome geografskom položaju kao pribrežne države na velikim rečnim saobraćajnim arterijama, bilo po svojoj privrednoj orijentaciji i najzad po veličini svojih plovnih parkova, zainteresovane su u velikoj meri razvitkom rečnog brodarstva.

I za brodarstvo bi se moglo reći kao za trgovinu da živi od kredita, zbog čega je jedan od glavnih uslova za njegov razvi-

tak povoljno rešenje kreditnog problema.

Pre nego bi ušli u detaljna izlaganja želimo da naglasimo da problem rečne hipoteke i rečnog brodarstva uopšte ne spada po svojoj prirodi u ona pitanja čije idealno rešenje treba tražiti isključivo u međuslovenskom okviru. Sve pravno-kreditne ustanove, koje služe potrebama trgovine i međunarodnog saobraćaja, više su kosmopolitskog karaktera. Njihova pravna organizacija nije determinisana uticajima rase i jezika več objektivnim ekonomskim uslovima. Zbog toga bi njihovu unifikaciju trebalo sprovesti na jednoj što universalnijoj osnovi. Svakako da osećanje slovenske solidarnosti može stvoriti jednu vrlo povoljnu atmosferu, koja će ubrzati proces stvaranja jednoobraznih pravnih institucija u slovenskim državama i u ovoj oblasti. Ali jedno međuslovensko rešenje pitanja, ako uprošćava ono ne iscrpljuje problem, i pretstavlja samo jednu etapu ka definitivnom rešenju, koje bi se imalo ostvariti u okviru svetske privredne zajednice država.

I. Pravni instituti, koji mogu doći u obzir za stvaranje brodarskog kredita.

Ostavljajući na stranu lični kredit brodovlasnika, koji se uopšte uzevši smatra kao nedovoljan za pribavljanje kredita brodarstvu, postoje tri klasične vrste realnih garantija, koje dužnici mogu pružiti poveriocima za obezbeđenje svoga duga. To su fiducijarno otudivanje, zaloga i hipoteka.

Fiducijarno otudivanje, najstarija i najprimitivnija vrsta garantije, pretstavlja maksimum sigurnosti i efikasnosti za poverioca ali je skopčano sa velikim nezgodama za dužnika. Jedna od glavnih nezgoda je ta što se dužnik lišava svojine i državine stvari, usled čega njemu postaje nemoguće da produži svoju ekonomsku delatnost iskorišćujući i dalje založeni objekat. Postoji mogućnost da se fiducijarno otudivanje kombinuje sa posesornim konstitutom t. j. da dužnik posle fiducijarnog prenosa svojine uzme založene brodove pod zakup radi produženja njihove eksploatacije. Ali time se stvara jedna vrlo komplikovana situacija naročito za treća lica, te je zbog toga dopuštenost ove kombinacije fiducijarnog otudivanja sa posesornim konstitutom sporna u mnogim zakonodavstvima, koja je nerado toleriraju.

Sto se tiče pokretne zaloge, ni ona nije mogla doći u obzir kao sretstvo za uvećanje kreditne sposobnosti brodovlasnika. U svima zakonodavstvima bitni uslov za njeno konstituisanje jeste predaja žaložene stvari poveriocu. Time se dužniku oduzima državina stvari a bez nje mu je nemoguće da produži svoju raniju privredunu aktivnost, koja u krajnjoj liniji pretstavlja glavnu osnovu njegove kreditne sposobnosti. Kombinacija sa posesornim konstitutom je kod zaloge još manje dozvoljena i veliki broj zakonodavstava je izrično zabranjuje.

Postajala bi još mogućnost da se postigne stvaranje zaloge bez deposesije dužnika a to je putem simbolične predaje zalozenog predmeta, bar u zakonodavstvima koja takvu predaju dozvoljavaju za stvari, koje se ne mogu predati iz ruke u ruku (n. pr. član 452 austrijskog A. B. G. B.). Ali za simboličnu predaju brodova to bi pretpostavljalo izvesnu organizaciju brodskih registara, jer se simbolična tradicija u ovom slučaju može praktično obaviti samo upisivanjem u registar. No time se sasvim približavamo instituciji brodske hipoteke, koja je zasnovana na pretpostavci da je upis hipoteke u registar ekvivalentan materijalnoj predaji založene stvari i ima u pogledu publiciteta isto deistvo.

U svima modernim zakonodavstvima ušlo je pravilo da samo nepokretnosti mogu biti predmet hipoteke. Ali već u drugoj polovini XIX veka, pod pritiskom ekonomskih potreba, počeli su se činiti izuzetci od toga pravila i to na prvom mestu baš u pogledu hipoteke na morskim brodovima. Tako je u Engleskoj uvedena brodska hipoteka sa zakonom od 1862 a u Francuskoj za-

konom od 1874. Danas je pomorska hipoteka uvedena u skoro

sva zakonodavstva pomorskih zemalja.

Sem toga, pokretna hipoteka je dobila u novije doba široku primenu i kod drugih pokretnih stvari, koje pretstavljaju veću ekonomsku vrednost. Tako danas imamo hipoteke za automobile i vazduhoplove, za trgovačku robu i agrarne proizvode smeštene u javna skladišta, za stoku itd. Što se tiče hipoteke na rečnim brodovima, ona je uglavnom uvedena u zemljama severo zapadne Evrope, Francuskoj, Beldiji, Holandiji, Švajcarskoj i Nemačkoj. Međutim, nijedna zemlja centralne i jugo-istočne Evrope u velikom dunavskom basenu ne poznaje tu instituciju. Sve pribrežne države Dunava, izuzev Nemačke, još nemaju formalno priznatu rečnu hipoteku.

II. Kratak pregled današnjeg stanja zakonodavstva i prakse slovenskih država po pitanju rečne hipoteke.

a) Bugarska. — U Bugarskoj rečno pravo nije do sada bilo predmet specijalne zakonodavne intervencije. Usled relativno malog plovnog parka nije se osećala velika potreba za naročitom zakonskom reglementacijom te materije i opšti zakonski propisi su se pokazali kao dovoljni za dosadašnje potrebe rečne plovidbe.

U bugarskom pravu postoji građanska i trgovačka zaloga, koje pretpostavljaju predaju založnog predmeta povericu ili trećem licu na čuvanje, zbog čega ne mogu biti praktično iskorišćavane u svrhe kredita rečnog brodarstva. No zakonom o pomorskoj trgovini od 24 januara 1908, dopunjenim Dekretom o upisu u registre pristanišnih ureda i Zakonom o trgovačkoj plovidbi od 7 marta 1931, uvedena je pomorska hipoteka. Prema jednom doktrinalnom tumačenju, postoji mogućnost da sudovi, na osnovu člana 9. Zakona o gradanskom postupku, koji im dozvoljava da u slučaju nejasnosti i šupljina u zakonodavstvu donose svoje odluke bazirajući se na običajnom pravu i pravičnosti, prošire primenu pomorske hipoteke i na rečne brodove. Ovo se tumačenje može još potkrepiti i time što u novijem bugarskom zakonodavstvu vlada tendencija da se pri donošenju zakonskih propisa o plovidbi ne čini razlika između pomorskog i rečnog brodarstva. Ovo su teoriska shvatanja, koja međutim do sada nisu imala prilike da budu i u praksi primenjena.

Pomorska hipoteka, kako je regulisana propisima gornjih zakona, stiče se upisom u brodski registar kod pristanišnih ureda ili kod konsulata u inostranstvu. Hipoteka može biti konstituisana samo na osnovu jedne notarske isprave. Ona se može realizovati uobičajenim sudskim izvršnim sretstvima, ali zakon o pomorskoj trgovini predvida i jedan specijalni postupak za njeno realizovanje.

 b) Poljska. – U Poljskoj ne postoji zajedničko zakonodav stvo na osnovu koga bi založno pravo za brodove rečne plovidbe

Za.

bilo regulisano na jedan jednoobrazan način. U bivšoj ruskoj i austrijskoj Poljskoj ne postoje nikakvi specijalni pravni propisi i založno pravo za brodove je isto kao i za sve pokretnosti, t. j. za formiranje zaloge potrebna je predaja broda u ruke poverioca. U onim delovima Poljske koji su bili pod nemačkom vlašću postoji jedna vrsta specijalne zaloge, koja je regulisana nemačkim zakonom od 15 juna 1895 g. i 11 1254—1272 opšteg gradanskog zakonika (B. G. B.). Ma da ta ustanova ne nosi ime hipoteke, ona joj se u mnogome približuje i proizvodi skoro iste praktične rezultate. Zaloga se stiče bez predaje broda poveriocu samim upisom u brodski registar.

Ministarski savet se je odlukom od 1 juna 1924 izjasnio za uvođenje rečne brodske hipoteke. Poljska vlada je htela da sačeka rezultate Konferencije za privatno rečno pravo od 1930 godine pa da onda pristupi kodifikaciji svoga rečnog prava.

v) Čehoslovačka. — U Čehoslovačkom pravu postoji isto tako samo institucija pokretne zaloge za rečne brodove. Zakonom od 15 aprila 1920 uvedena je pomorska hipoteka. Rečna hipoteka treba tek da bude ustanovljena zakonom o privatnom rečnom

pravu, čiji se projekat nalazi sada u diskusiji.

Prema ovom zakonskom projektu hipoteka se stiče upisom u brodski registar; ovaj upis hipoteke ima konstitutivnu moč. Sto se tiče pak upisa samog broda u registar, taj upis nije dokaz svojine brodovlasnika čije ime figurira u registru, ali je nipotekarni poverilac dobre vere uvek zaštićen, tako da i u slučaju kad lice na čije je ime brod upisan nije stvarni vlasnik. hipoteka koju je ono dalo ostaje u važnosti i prema stvarnom vlasniku. Hipoteka obuhvata sve pripadnosti broda i u slučaju njegove propasti proteže se i na osiguraninu; međutim, na osnovu izjave sopstvenika da brodske mašine pripadaju nekom drugom licu one mogu biti izuzete od hipoteke. Sem toga, čehoslovački projekat dopušta i delimičnu hipoteku na jedan deo broda. Odnos između privilegija i hipoteke ostaje regulisan prema Zenevskoj konvenciji o rečnom pravu od 9 decembra 1930. U pogledu prinudnog izvršenja hipoteke primenjuju se opšte zakonske odredbe, koje se odnose na nepokretnosti.

g) Jugoslavija. — Gradansko i trgovačko zakonodavstvo Jugoslavije nije unificirano. Nijedno od šest zakonodavstava, koja postoje na jugoslovenskoj teritoriji ne poznaje institut brodske hipoteke. U dalmatinskom zakonodavnom području postoji praksa da se zajmovi sa založnim pravom na morski brod upisuju u brodski registar i sudovi poštuju takvo pravo zaloge. Ali kako upisivanje u registar nije predviđeno i sankcionisano zakonom, to

takav upis nema konstitutivne moći.

Sto se tiče rečne hipoteke praksa je pod pritiskom kreditnih potreba pokušala da iskoriščavanjem i kombinovanjem postojećih pravnih institucija stvori neku vrstu njenog surogata. Po prethodnom sporazumu sa dužnikom, snabdeven jednim izvršnim titulusom, poverilac se obraća sudu i traži da se za obezbe-

denje njegovog potraživanja stavi zabrana na plovne objekte dužnika. Na osnovu ove pretstavke sud stavlja zabranu na označenu imovinu dužnika i posle popisa naređuje da se uzabra njeni objekti predadu na čuvanje sopstveniku pod zakonskom odgovornošću. Sopstvenik može i dalje iskorišćavati svoje brodove u komercijalne svrhe, ali, pod krivičnom odgovornošću čuvara uzabranjenih stvari, gubi pravo slobodnog raspolaganja sa njima. U isto vreme, na molbu poverioca, sud saopštava svoje rešenje o zabrani nadležnoj kapetaniji pristaništa gde su brodovi upisani u brodski registar. Samo, kao što je konstatovao Beogradski Apelacioni sud svojom presudom Br. 7807 od 22 septembra 1932, upis u jedan registar administrativnog karaktera (pošto brodski registri u Jugoslaviji imaju samo taj karakter), bez oslonca u zakonu, ne može imati nikakvog konstitutivnog pravnog dejstva.

Za uvođenje pomorske hipoteke izrađena su od specijalne komisije Ministarstva pravde sredinom 1931 godine dva zakonska projekta i to: projekat zakona o privilegijama i o hipoteci na brod i projekat zakona o registru trgovačkih mornarica. Ovim pitanjem se opširno bavio i poslednji Kongres jugoslovenskih pravnika, održan 1932 godine. Za rečnu hipoteku nema još zakonskog projekta, ali kako postoji namera kod merodavnih kru gova da se ratifikuju Ženevske konvencije od 9 decembra 1930 godine o privatnom rečnom pravu, to će se verovatno tom prili-

kom pristupiti i ozakonjenju rečne hipoteke.

III. Osnove jednog zajedničkog prava o brodskoj hipoteci u slovenskim državama.

U samom početku treba istaći dve važne činjenice, koje u mnogome olakšavaju naš zadatak u izlaganju osnova zajedničkog prava o brodskoj hipoteci u slovenskim državama. Prva je ta da slovenske države nemaju svog izrađenog nacionalnog zakonodavstva u ovoj materiji. Time je uklonjena najveća prepreka stvaranju jednoobraznog materijalnog zakonodavstva, naime postojanje pravih instituta duboko ukorenjenih u nacionalno-partikularističkim tradicijama i navikama. Druga činjenica to je postojanje jedne međunarodne konvencije, potpisane 9 decembra 1930 godine u Ženevi, koja pored rešavanja sukoba zakona sadrži i izvesne propise unificiranog materijalnog prava o rečnoj Impoteci. Svakako da bi zadatak slovenskih pravnika bio da ostvare jednoobraznost zakonodavstva i tamo gde pomenuta konvencija ostavlja slobodu nacionalnim zakonodavstvima država ugovornica. Ali bez obzira na to, konvencija već sama po sebi, Pretstavlja jedan vrlo dobro izrađen elastičan okvir u kome se može sprovesti izjednačenje instituta rečne hipoteke u njegovim najbitnijim elementima.

Prema tome, mi čemo za bazu našeo daljeg izlaganja uzeti pomenutu Ženevsku konvenciju, dopunjujući je tamo gde je to potrebno odredbama uzetim iz postojećih ili projektovanih ma

terijalno-pravnih propisa o brodskoj hipoteci u slovenskim državama.

1. Uređenje brodskih registara i njihovo vođenje.

Osnovni problem uređenja brodske hipoteke leži u organizaciji brodskih registara, koji imaju za cilj da obezbede publicitet postojećih tereta na jednom brodu. Ženevska konvencija postavlja u tom pogledu nekoliko opštih principa za vodenje registra a isto tako propisuje izvestan broj tehničkih detalja, koji ima da obezbede njihovu jednoobraznost.

Konvencija ostavlja slobodu ugovarajućim stranama da odrede usfove pod kojima jedan brod može biti imatrikulisan (čl. 3). Ona u isto vreme sadrži nekoliko odredaba, koje imaju za cilj da spreče sukob zakona odnosno upisivanja brodova u registar. Svako zakonodavstvo treba da preduzme potrebne mere da na njegovoj teritoriji brod ne bude upisan u dva različna registra. Što se pak tiče sprečavanja mogućnosti dvojnog upisa u registre dve različite države, konvencija ostavlja sopstveniku broda, koji ispunjava uslove da bude registrovan u dve različite države da sam odluči gde će brod upisati, pod uslovom da brod može biti upisan samo u jedan registar. Ipak sloboda izbora brodovlasnika je ograničena u dva slučaja. Prvo, država može zahtevati obavezan upis broda na njenoj teritoriji, ako bi on bio svojina za više od polovine jednog od njenih državljana, koji ima stalno mesto prebivanja na njenoj teritoriji. Drugo, iako ta lica nemaju stalno mesto prebivanja, kad njihovi brodovi služe za isključivu plovidbu u vodama pomenute države.

Koliko su se autori konvencije trudili da izbegnu mogućnost dvojnog registrovania broda u dve različite države vidi se i po vrlo detaljnim odredbama konvencije, koje imaju za cili da sprovedu potpunu sinhronizaciju između brisanja u starom i upisa u novi registar. Naročita je pažnja obraćena i na zaštitu poverioca od eventualnog froduloznog prenosa broda iz jednog registra u drugi. Taj se prenos ne može obaviti bez prethodnog pristanka hipotekarnih poverilaca i svi tereti upisani u starom registru zadržavaju istu važnost i rang u novom registru.

Konvencija ostavlja otvoreno pitanje nadležne vlasti za vodenje registra, što je potpuno razumljivo i opravdano, kad se uzme u obzir da se baš u pogledu administrativne organizacije manifestuje najveća razlika između država. U Engleskoj vode registar carinski uredi, u Francuskoj les bureaux de l'inscription maritime za pomorske brodove a za rečne brodove bi prema novom projektu zakona registre vodili trgovački sudovi. U Italiji su za to nadležni lučki uredi a u Nemačkoj sudovi. Clan 19 konvencije predvida mogućnost da se u jednoj državi vode dve vrste registra, jedni koji bi služili za administrativno - nautičke svrhe (podaci o tonaži broda, jačini mašina itd.) i drugi isključivo za upisivanje prava i tereta privatno-pravnog karaktera.

Po našem mišljenju, ne bi bilo nikakvih praktičnih nezgoda ako bi se i slovenske države zadržale na sistemu predvidenom konvencijom t. j. ako bi ostavili slobodu svakoj od njih da poveri vođenje registara vlastima, koje su s obzirom na njeno unutrašnie administrativno uređenje najbolje spremljene za to. Pri tome bi samo trebalo voditi računa da se sačuva jednoobraznost vodenia registra u čisto tehničkom pogledu.

2) Na osnovu kakvih dokumenata se ima vršiti upis hipoteke u registar ?

Konvencija se ograničava na traženje minimuma podataka, koje treba da sadrži dokumenat za upisivanje hipoteke. To su: ime poverioca, iznos hipotekarnog duga, interesna stopa, uslove pod kojima se ima isplatiti glavnica duga i njegov interes (čl. 28). Ali pitanje same prirode tih dokumenata nije njome dodirivano. Veliki broj zakonodavstava zahteva da konstitutivni akt hipoteke ima karakter javne isprave. Mi smatramo da bi se moglo zadovoljiti i sa privatnom ispravom overenom kod javnih beležnika ili kod državnih vlasti. No pitanje je bez velikog praktičnog značaja i ma kakvo se rešenje bude usvojilo u slovenskim državama ono neće davati mesta velikim teškoćama.

3. Kakvo de istvo treba priznati upisu u registar?

a) U pogledu svojine. Sigurnost hipotekarnih poverilaca zahteva da oni mogu pokloniti punu veru podacima iz registra u pogledu svojine. Ovo pitanje je bilo pokrenuto na Ženevskoj konferenciji 1930 godine, ali se sporazum odnosno izjednačenja materijalnih propisa o dejstvu upisa u registar nije mogao postići, te je konvencija rešila samo pitanje sukoba zakona, odredujući da se pitanje svojine ima raspravljati prema zakonu mesta gde je brod upisan. Time je ostavljeno svakom nacionalnom zakonodavstvu da reguliše način sticanja svojine jednog broda kao

i pravno dejstvo njegovog upisa u registar.

Sto se tiče pitanja načina pribavljanja svojine broda, ono je samo jedan specijalan vid opšteg pitanja načina pribavljanja svoline. Kao takvo ono je u suviše intimnoj vezi sa principima i opštim propisima o sticanju svojine nacionalnih zakonodavstava, da bi moglo biti rešeno na jedan jednoobrazan način u okviru pokušaja unifikacije zakonodavstva o rečnoj hipoteci. Ali potrebno bi i mogućno bilo da se pitanje samog dejstva upisa svojine u brodski registar reši na uniforman način za sve slovenske države. Izbor bi se imao učiniti između tri sistema. Prvi, koji upisu daje čisto deklarativno dejstvo ne samo u odnosu između stranaka. već i prema trećim licima, tako da čak i hipotekarni poverioci dobre vere koji bi na osnovu podataka o svojini iz brodskog registra dali hipotekaran zajam tobožnjem sopstveniku broda, ne bi mogli protivstaviti svoju hipoteku pravom sopstveniku. Drugi, Roji upisu pridaje konstitutivno dejstvo ne samo u odnosu prema trećim licima već i između samih ugovarajućih stranaka. Treći, po kome upis ima u odnosu prema trećim licima konstitutivno dejstvo u toliko što hipotekarni poverilac bona fide zadržava svoju hipoteku bez obzira na to da davafac hipoteke nije bio, protivno podacima iz registra, stvarni sopstvenik broda u momentu

konstituisanja hipoteke.

Po našem mišljenju, prvi i drugi sistem imaju svojih nezgodnih strana zbog kojih se ne bi mogli usvojiti. Prvi, zato što oduzima svaku solidnu bazu brodskoj hipoteci stvarajući osećanje nepoverenja kod povernoča i primoravajući ga na duga i skupa prethodna istraživanja o tome ko je stvarni vlasnik broda. Drugi, iako bi se teoriski mogao smatrati kao idealno rešenje, zbog praktičnih teškoća i formalnosti, koje bi stvarao u svakodnevnom pravnom saobraćaju i usled breše, koju bi učinio u opštem sistemu sticanja svojine. Zbog toga nam izgleda da bi trebalo usvojiti treći sistem, koji ne bi stvarao nikakve nove teškoće uobičajenoj praksi prenosa svojine a u isto vreme bi davao sve potrebne garancije hipotekarnim poveriocima. Bilo bi još samo potrebno upotpuniti ga strogom kontrolom dokaza o svojini od strane nadležne vlasti prilikom upisa u brodski registar.

Ovakvo rešenje je usvojeno u čehoslovačkom projektu o rečnoj hipoteci. U jugoslovenskom projektu zakona o pomorskoj hipoteci, usvojen je, međutim, drugi sistem, t. j. upisu svojine

se priznaje apsolutno konstitutivno dejstvo.

b) U pogledu sticanja hipoteke. U svima zakonodavstvima upis hipoteke ima konstitutivan karakter. Nema nikakvog razloga da se učini u tome pogledu izuzetak za rečnu hipoteku naročito kad se uzme u obzir da je konstitutivno dejstvo upisa ključ

svakog dobrog hipotekarnog sistema.

4. — *Sta treba da obuhvati hipoteka*? — Pored broda, hipotea treba da obuhvati sve njegove materijalne pripadnosti, razume se pod uslovom da su sopstvenost brodovlasnika. Tako bi n. pr. mašine broda, ako nisu sopstvenost brodovlasnika mogle biti izuzete od hipoteke. Međutim, postavlja se pitanje da li bi trebalo proširiti pravo hipoteke i na sume koje imaju za cilj da brodovlasniku naknade smanjenje vrednosti založenog objekta. Mi smatramo, da bi u interesu što solidnijeg hipotekarnog kredita, a s obzirom na trošnu prirodu broda u poređenju sa nepokretnostima, brodska hipoteka trebala da obuhvati pored osi guranine, koja se ima isplatiti u slučaju propasti broda, još i oštete koje se duguju brodovlasniku za materijalne štete nanete brodu, bilo u zajedničkoj havariji, bilo van toga, u koliko te štete nisu bile popravljene.

5. — Odnos između hipoteke i privilegija. — Ovo je već klasično pitanje u pomorskom pravu čije se povoljno rešenje smatra kao jedan od osnovnih uslova za dobar i efikasan hipotekarni režim. Sve što je rečeno za odnos između privilegija i hipoteka u pomorskom pravu važi i za rečno pravo. Mnoga zakonodavstva, u cilju da uvećaju kredit brodovlasnika, priznaju prednost izvesnim potraživanjima, koja su nastala u tesnoj vezi sa eksploatacijom broda (n. pr. troškovima i zajmovima učinjenim za održavanje broda, platama ljudske momčadi i t. d.). Ali postoji opasnost da se nagomilavanjem privilegija ne postigne baš suprotno dejstvo od onoga koje se imalo u vidu, t. i. da se suviše velikim brojem privilegija ne ubije hipotekarni kredit brodovlasnika. Sve dok se jednim međunarodnim sporazumom ne svede broi privilegija na jednu razumnu meru dotle hipotekarni kredit nema mnogo uslova za razvitak. No iako bi u opštem ekonomskom interesu, radi zaštite hipotekarnog kredita, trebalo ograničiti broj privilegisanih tražbina, ne može se izgubiti iz vida da važni socijalni i humanitarni interesi zahtevaju da se izvesnom broju medu njima prizna prednost nad hipotekama. Rešenje problema treba dakle tražiti u jednoj vešto izbalansiranoj ravnoteži svih opravdanih interesa. Ali problem se još komplikuje time što su privilegije po svojoj prirodi skrivena prava čije je postojanje i iznos teško tačno utvrditi u jednom danom momentu. - Najzad treba još imati u vidu da je nemoguće unapred znati u kojoj će baš državi jedan brod, koji se nalazi u međunarodnom saobraćaju, biti uzapćen i izložen javnoj prodaji i koje će sve privilegije biti priznate po zakonu suda gde se prodaja ima obaviti.

Sva ova pitanja rešena su na jedan srećan način Ženevskom konvencijom. Mi ne možemo ulaziti u sve detalje konvencije već ćemo samo izneti neka osnovna načela. Pre svega, konvencija se ne ograničava samo na rešavanja sukoba zakona već sadrži i materijalne propise o rangu privilegija. Ona nabraja na prvom mestu izvesne kategorije privilegija, koje imaju rang ispred hipoteke u svima državama ugovornicama. To su privilegije, koje se nalaze na prvom mestu u skoro svim zakonodavstvima. Na drugom mestu, ostavljena je sloboda sudu pred kojim se raspravlja spor da posle ovih privilegija međunarodnog karaktera prizna i druge privilegije, koje dobijaju rang posle hipoteke. No u slučaju da su činjenice, koje su dale povoda privilegijama ove druge vrste prethodile upisu, nadležni Sud im može dati

rang ispred hipoteke.

Kao što se može videti, konvencija daje jednu lepo uravnoteženu i gipku soluciju pitanja, koja se bez oklevanja može prihvatiti. Kako slovenske države još nemaju izrađeno rečno zakonodavstvo one bi mogle ići još dalje od konvencije i usvojiti jednoobrazno zakonodavstvo i u pitanju privilegija, koje bi even-

tualno bile priznate nacinoalnim zakonima.

6. — Prestanak hipoteke. Kao akcesorno pravo, hipoteka se gasi kad prestane važiti glavna tražbina radi čije garantije je ona bila konstituisana. Čl. 24 Zenevské konvencije stipuliše da uslovi za prestanak hipoteke ima da budu određeni zakonom države u kojoj je brod upisan.

Formalno brisanje iz registra bi trebalo regulisati slično brisanju hipoteka iz zemljišnih knjiga. Tako bi kao osnova brisanja imala da posluži izjava poverioca da dozvoljava brisanje, potvr-

dena od strane javnog beležnika ili nadležne državne vlasti. Isto tako bi trebalo predvideti i brisanje po službenoj dužnosti na osnovu sudskog rešenja i u slučaju da brodovlasnik dokaže da mu je brod propao ili da je prodat na prinudnoj javnoj dražbi. U ovom poslednjem slučaju čl. 24 konvencije sasvim umešno predvida da su uslovi gašenja hipoteke određeni zakonom mesta prinudne prodaje broda.

U svome čl. 25 konvencija stipuliše da nijedna država nije obavezna da organizuje postupak za purgaciju hipoteke ni uopšte ma kakvu drugu specijalnu proceduru za njeno gašenje. Ipak, s obzirom na veliku ekonomsku korist, koju pretstavlja purgacija, omogućavajući likvidaciju hipotekarnog duga u slučaju prelaza broda u ruke novog vlasnika, bilo bi celishodno uvesti ovu

instituciju u hipotekarno pravo slovenskih država.

7. — Prinudno izvršenje hipotekarnih tražbina. Ova materija je regulisana opštim propisima unutrašnjih zakona o izvršenju i obezbeđenju. U tome pogledu postoji velika razlika između raznih zakonodavstava tako da jedna unifikacija materijalnog procesnog prava izgleda a priori nemoguća. Ipak, već bi veliki progres bio učinjen, ako bi se postigao sporazum u osnovnom pitanju da li brod treba tretirati, sa gledišta izvršnog postupka, kao pokretnu ili nepokretnu stvar.

Specijalnu pažnju zaslužuje pitanje međunarodne važnosti i dejstva zabrane na brod stavljene od suda jedne države. Njemu je posvećen ceo HI deo Konvencije koji je baziran na sledećim

osnovnim načelima:

a) Postupak prinudnog izvršenja moguć je samo na teritoriji

države gde se brod nalazi;

b) Postupak izvršenja, kao i dejstvo zabrane regulisani su za-

konom države na čijoj se teritoriji brod nalazi;

c) U slučaju da je brod registrovan u nekoj drugoj državi ugovornici, ova mora priznati zabrani i postupku za izvršenje važnost i na svojoj teritoriji. U tome cilju, konvencija predvida niz mera, putem kojih, vlasti države na čijoj teritoriji je započet izvršni postupak i stavljena zabrana, imaju da izveste nadležne vlasti države u kojoj je brod upisan. Ove poslednje dužne su da stavljenoj zabrani dadu publicitet unoseći je u registar, tako da o tome budu obaveštena sva zainteresovana lica na njihovoj teritoriji. Posle ovog upisa zabrane u brodski registar, nikakvo naknadno otudivanje broda ili konstituisanja hipoteke nema dejstva prema poveriocu, koji je tražio i dobio zabranu. Sa druge strane, vlasti države u kojoj je stavljena zabrana i započeta izvršna procedura, dužne su da o tome blagovremeno izveste sve poverioce broda da bi oni mogli činiti upotrebu od svojih prava pred sudom, koji je doneo rešenje o zabrani.

Ova reglementacija međunarodnog dejstva zabrane koja se uglavnom ograničava na pitanje njenog publiciteta ima još mnogo nedostataka. Napr. nisu rešena pitanja, koji poverioci imaju pravo da traže zabranu, kakve garantije treba dati brodovlasni-

cima o važnosti zabrane i uopšte kakve sve posledice povlači jedna zabrana, stavljena od inostranih sudova. Sami autori konvencije, osećajući nedostatak konvencije u ovom pitanju, uneli su u završni akt konvencije želju da se u bliskoj budućnosti pristupi donošenju konvencije po predmetu konzervatorne zabrane. Prema tome, ovo pitanje bi trebalo da bude predmet specijalne pažnje slovenskih država, koje bi i pre donošenja jedne nove generalne konvencije mogle međusobno da regulišu sva još nerešena pitanja o međunarodnom dejstvu zabrane, a potom i mnoga druga pitanja prinudnog izvršenja hipoteke.

Na osnovu prednjeg preporučujemo sledeću

REZOLUCIJU:

quent, sum unit notes are la continue de la question nerdon pais

the cherence that an endir personal inter-layer make use and

Prvog kongresa pravnika sloveskih država.

Uzimajući u obzir da rečna hipoteka nije po svojoj prirodi jedno čisto međuslovensko pitanje i da bi zbog njenog kosmopotitskog karaktera trebalo želeti da ova institucija bude organizovana na jednoj široj međunarodnoj bazi, obuhvatajući takođe i neslovenske države:

Imajući u vidu, sa druge strane, da slovenske države, usled njihovog položaja pribrežnih država na velikim evropskim plovnim putevima, imaju naročiti interes da ovo pitanje bude rešeno

u bliskoj budućnosti na jedan zadovoljavajući način;

Uzimajući u obzir da već postoji jedna međunarodna konvencija o rečnoj hipoteci, potpisana u Ženevi 9. decembra 1930. g.

od tri slovenske države;

S obzirom na to da u ovom trenutku nijedna od slovenskih država nema specijalnog zakonodavstva o rečnoj hipoteci i da ovo stanje olakšava u velikoj meri stvaranje jednoobraznog prava, koje će moći da pređe granice pomenute konvencije regulišuči i materije, koje ona ostavlja u isključivu nadležnost nacionalnih zakonodavstava država ugovornica.

Izražava želju da rečna hipoteka bude uređena na jedan uniforman način u svima slovenskim državama uzimjući za bazu konvenciju, izrađenu od Konferencije za unifikaciju rečnog prava održane u Ženevi 1930 g., "O upisu brodova unutrašnje plovidbe, stvarnim pravima na te brodove i drugim materijama koje su sa

time u vezi'. -

Résume du rapport sur l'hypothèque fluviale dans les États slaves.

Dans l'elaboration de notre rapport nous sommes parti de l'idée que l'organisation de l'hypothèque fluviale, comme d'ailleurs celle de toutes les institutions de commerce et de crédit, n' est pas déterminée par l'influence de langue et de race mais plutôt par les conditions économiques objectives. Par conséquent, suivant notre avis, la solution de la question ne doit pas être cherchée dans un cadre purement interslave, mais sur uns base plus large englobant aussi les Etats non-slaves. On doit espérer que l'esprit de solidarité entre les Etats slaves facilitera grandement la réglementation uniforme de cette institution dans leurs législations respectives. Mais ce résultat une fois acquis, le problème, dont la solution définitive doit être cherchée dans le cadre d'une communauté d'Etat avant une base plus large, sera simplifié mais non épuisé.

En examinant tous les modes classiques de sûreté réelle, l' aliénation fiduciaire, le gage mobilier et l'hypothèque avec toutes leurs variétés possibles, nous avons conclu que seule l'hypothèque sur les bateaux offre une solution satisfaisante du pro-

blème du crédit fluvial.

Nous avons procédé ensuite à un exposé sommaire des législations nationales d'après les données fournies par MM, les corapporteurs nationaux. Il résulte de cet exposé le tableau suivant: a) la Bulgarie ne possède pas des lois spéciales réglementant la navigation fluviale mais une construction doctrinale permet d'étendre l'application du droit maritime sur les rapports nés de la navigation fluviale. Le droit maritime reconnaissant l'hypothèque sur les navires, cette institution pourrait donc être étendue sur les bateaux de rivière. Neanmoins, jusqu'à présent, on ne trouve pas dans la pratique jurisprudentielle, des exemples d'applications concrète de cette théorie; b) En Pologne il n'existe pas une législation nationale uniforme en cette matière. Dans l'ancienne Pologne russe et autrichienne, il n'existe pas des dispositions juridiques spéciales sur l'hypothèque des navires. Dans l'ancienne Pologne prussienne est encore en vigueur la loi allemande du 15 juin 1895 et le code civil allemand (B. G. B.) qui prévoient un espèce de gage mobilier qui ressemble à une hypothèque mobilière et produit les mêmes résultats pratiques; c) En Tchécoslovaquie, qui possède déjà l'hypothèque maritime, un projet de loi sur le droit fluvial privé contenant parmi les autres dispositions l'institution de l'hypothèque fluviale est en cours d' élaboration; d) La Yougoslavie ne connaît pas l'hypothèque fluviale mais, sous la pression des besoins du crédit fluvial, la pratique essaie en se servant des institutions de droit existant (saisie

concentie volontairement par le débiteur, combinée par la garde des bateaux saisis confiée en qualité de séquestre au propriétaire

débiteur) à suppléer à cette lacune.

Dans l'exposé des principes généraux de lege ferenda d'un droit uniforme réglementant l'hypothèque fluviale dans les Etats slaves, nous avons été guidés par deux considérations primordiales. En premier lieu, par le fait qu' à l'heure actuelle, aucun des Etats slaves ne possède une législation spéciale concernant l'hypothèque fluviale et que cet état des choses est de nature à rendre beaucoup plus facile l'élaboration d'un droit uniforme. En second lieu, par l'existance de la convention concernant l'imatriculation des bateaux de navigation intérieure, les droits réels sur ces bateaux, et autres matières connexes, élaborée par la Conférence de Droit privé fluvial tenue en 1930 à Génève. Cette convention, qui déjà par elle-même représente une solution satisfaisante de la question sur une base internationale plus large, constitue un cadre bien approprié pour le travail plus poussé de l'unification du droit privé fluvial des Etats slaves.

En discutant les grandes lignes sur lesquelles devrait être basé le futur droit uniforme des Etats slaves relatif à l'hypothèque fluviale (l'organisation et la tenue des registres d'inscription des bateaux, les effets de l'inscription, l'étendue de l'hypothèque, les rapports entre l'hypothèque et les privilèges, l'exécution forcée etc...) nous sommes arrivés à la conclusion que l'unification du droit matériel sur l'hypothèque et les privilèges, l'exécution du droit matériel sur l'hypothèque fluviale dans les pays slaves est non seulement désirable mais possible. Cette unification doit aller plus loin que celle prévue par la Convention de Génève et s'exercer surtout dans les domaines laissés par ladite Convention à la compétence des législations nationales des Etats

contractants.

A la base des considérations qui précèdent, nous avons l'honneur de formuler le projet de résolution suivant:

Le Premier Congrès des juristes des Etats slaves:

Considérant que l'hypothèque fluviale n'est pas par sa nature une question purement interslave et que, vu son caractère cosmopolite, il est désirable que cette institution soit réglementée sur une base internationale plus large, englobant aussi les Etats nonslaves:

Considérant, d'autre part, que les Etats slaves, par leurs position de riverains sur les grandes voies navigables européennes. ont un intérêt spécial à ce que cette question soit résolue dans un avenir rapproché d'une façon satisfaisante;

Considérant qu'il existe déjà une convention internationale relative à l'hypothèque fluviale signée à Génève le 9 décembre 1930 par les trois des Etats slaves;

Considérant que à l'heure actuelle aucun des Etats slaves ne possède pas une législation spéciale rélative à l'hypothèque fluviale et que cet état de choses facilitera en grande mesure l'élaboration d'un droit uniforme qui pourra dépasser les cadres de la Convention mentionnée en réglementant aussi les matières que celle-ci laisse à la compétence exclusive des législations nationales des Etats contractants;

Emet le voeu que l'hypothèque fluviale soit réglementée d' une façon uniforme dans tous les Etats slaves en prenant pour base la convention élaborée par la Conférence pour l'unification du droit fluvial tenue en 1930 à Génève, concernant l'immatriculation des bateaux de navigation intérieure, les droit réels sur

ces bateaux et autres matiéres connexes.